

18. (2005), *Suchasnyi slovnyk tsyvilno-pravovykh terminiv. Seriiia «Yurydychnyi radnyk»* [Modern Dictionary of Civil Terms. Series “Legal counselor”], «Straid», Kharkiv, Ukraine.
19. “Ukrainian Mediation Center (UMC)”, Official web-portal, available at: <https://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/misiia-i-zadachi-tsentru>.
20. Dzera, O.V., Kuznietsova, N.S. and Maidannyk, R.A. (2010), *Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: pidruchnyk* [Civil Law of Ukraine. General part: textbook], 3d revised edition, Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.

DOI <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2018-2-02>

УДК 342.56:343.35:35.08

ДОСТУПНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК КЛЮЧОВІ ПАРАМЕТРИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА У ВІДКРИТОМУ ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Макаренков О.Л., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
almak17@ukr.net*

У статті розкрито сутність ідей доступності правосуддя та ефективності судової влади як ключових параметрів антикорупційних трансформацій публічного права у відкритому громадянському суспільстві. Підкреслено, що конкретний зміст деталей кожної функції судової влади визначається в процесуальних законах. Їх практичне вираження наповнюється обставинами справ, які суд готує до розгляду, розглядає і за якими приймає рішення. Аргументовано, що довіра суду як підсумковий принцип є безпосереднім індикатором відповідності правосуддя та інших функцій суду цілям соціального розвитку, а також опосередковано свідчить про ефективність парламенту і органів виконавчої влади як на найвищому, так і на місцевому рівнях. Акцентовано увагу на тому, що антикорупційні трансформації в напрямі відкритості правової системи в сегменті правосуддя публічної правової сфери вимагає дотримання не тільки таких масштабних принципів у роботі судів, як верховенство права, справедливість, рівноправність і законність, але також забезпечення доступності та ефективності правосуддя, незалежності, неупередженості та сумлінності суддів, об'єктивності, всебічності, обґрунтованості їх рішень і ін.

Ключові слова: антикорупційні трансформації, відкрите суспільство, довіра, доступність, ефективність, права людини і права суспільства, правова цінність, правосуддя, суд, судочинство.

ACCESSIBILITY OF JUSTICE AND THE EFFICIENCY OF THE JUDICIARY AS KEY PARAMETERS OF ANTI-CORRUPTION TRANSFORMATIONS OF PUBLIC LAW IN OPEN CIVIL SOCIETY

Makarenkov O.L.

*Zaporizhzhya National University, str. Zhukovsky, 66, Zaporizhzhya, Ukraine
almak17@ukr.net*

The article describes the accessibility and effectiveness of justice as general legal values, which are necessary conditions for the openness of the legal system. It is emphasized that the specific content of the details of each judiciary function is determined in procedural laws. Their practical expression is filled with the circumstances of the cases that the court prepares for consideration, examines and on which it makes decisions. It is argued that confidence to court as a final principle is a direct indicator of the justice and other court functions adequacy to the goals of social development. It was also explained that trust trial indirectly shows the effectiveness of parliament and executive bodies both at the highest and local levels.

It is established that confidence to the courts requires that journalists help explain to citizens how the courts work, rather than being content with reporting naked facts, distorting them or filing them haphazardly. They should analyze and explain the role of courts in the system of state power, maximally contribute to a deeper understanding of the need for a decision in a democratic state. It is apprehended

that the described legal values are influenced by the phenomenon of globalization, the fundamental characteristic of which begins in the newest doctrine of the theory of law with the justification of the idea of globalization. Its fundamental character is disclosed as providing (implementing, protecting and defense) human rights in the field of legal proceedings by creating and applying in closed (transitive) societies such rules, forms and methods that have helped these societies become open. The universality of such standards, approaches, methods and mechanisms of judicial proceedings, their continuity will determine the fair protection of human rights and society outside national borders, everywhere. The first step towards such harmonization and equally successful development of justice will be the financing by the public authorities of the proper implementation of programs (annual plans) aimed at reaching the above standards by the courts of the backward countries

The emphasis is on the fact that anti-corruption transformations towards the openness of the legal system in the justice sector of the public legal field requires observing not only such large-scale principles in the work of courts as the rule of law, justice, equality and legality, but also ensuring accessibility of justice and the effectiveness of the judiciary, independence, impartiality and integrity of judges, objectivity, comprehensiveness, validity of their decisions, etc.

Key words: anti-corruption transformations, open society, confidence, accessibility, effectiveness, human and society rights, legal value, justice, court, legal proceedings.

У кожній розвиненій країні суд розглядає справи, які виникли між суб'єктами права, та приймає рішення в результаті такого розгляду з метою забезпечення суб'єктивного права. Ця функція називається «правосуддя». Саме вона є єдиною дивергентною ознакою судової влади, яка дозволяє розрізнити її сутність від інших гілок влади, які приймають закони та застосовують їх у практиці від імені держави (президент, центральні та місцеві виконавчі органи). Зокрема, конституція виключає присвоєння функцій суду парламентом [1, с. 210]. Жоден орган або особа не може виконати всі державні функції [2, с. 186]. Відповідно, в рамках теорії розподілу влади роль суду виражається в здатності ефективно вирішувати соціальні (правові) конфлікти, причиною яких безпосередньо чи опосередковано стала неефективність парламенту та/або виконавчої влади. У рамках більш широких теорій, за допомогою яких пояснюється вся природа соціальних відносин, у тому числі відмітні особливості правової культури громадян, соціальних груп та інших, роль суду актуальна також для виправлення помилкового розуміння одним із суб'єктів конфлікту природи (змісту) правових відносин і/або норми, які їх регулюють. Історія підтверджує, що обидві причини соціальних конфліктів існували завжди, тобто вони мають природний характер. Із цього випливає, що призначення суду зумовлено природою держави і суспільства. При цьому сама назва «суд» для соціального інституту, який виконує зазначену функцію (вирішує правові конфлікти), має технічний характер і, за необхідності, може бути легко змінений. В описаному контексті соціальний прогрес визначає лише ефективність діяльності такого інституту (суду), а саме: своєчасність і мінімально можлива витрата ресурсів під час здійснення правосуддя, зокрема спрямованого на забезпечення відкритості політико-правової та інших сфер життя суспільства.

Увагу автора буде сконцентровано на доступності правосуддя та ефективності судової влади як загальних правових цінностей, що відображаються в основі законодавчих норм про організацію та здійснення судової влади. Їхнє пізнання стане основою для подальших наукових досліджень у сфері теорії права і у сферах галузевих юридичних наук.

Теоретична актуальність роботи зумовлена великою увагою учених усіх країн до проблем судів, а саме: з України – С. Бостан, його предметом уваги стала судова влада в контексті проблем форми держав; В. Смородинський – загальнотеоретичні проблеми судової влади в Україні; Ю. Сіда – судова влада в умовах трансформації української суспільства; та ін.; з Республіки Беларусь: Г. Василевич – роль Конституційного Суду Республіки Білорусь у становленні соціально-правової держави; А. Елієєв – судова практика Європейського суду з прав людини, створена в результаті розгляду скарг громадян Білорусі; М. Пастухов – компетенція Конституційного Суду Білорусі; В. Сукало – проблеми судової системи Республіки Білорусь; та ін.; з Португальської Республіки питанням судової влади та відкритого суспільства приділили увагу А. Жозе, Ф. Касаль, Р. де Куна, А. де Олівейра,

Д. Перейра де Соуша, Д. душ Сантуш, А. Сантуш Жусто, І. Теллеш, Ж. Фалькао та ін. Вчені із США та інших західних країн також досліджували окреслену проблему, а саме: Ф. Бенеш (політично-правові вчення ідеологів теорії відкритого суспільства); Л. Шетзер, Ж. Муллінс, Р. Буонамано (доступність правосуддя); А. Дональд, Ж. Гордон, П. Ліч (Великобританія і Європейський суд по правам людини) та ін. Вчені з РФ: О. Шуригіна – зміна соціокультурного статусу інституту суду в сучасному російському суспільстві: комунікативні компоненти легітимації; А. Гагієв, С. Семікіна, М. Пацація – критерії ефективності судів у громадянському та арбітражному процесі; Е. Остапенко – ефективність судочинства з кримінальних справ; Д. Лукоянов – ефективність судочинства в районному суді; Ж. Нечаєва – ефективність виконання рішень Конституційного Суду РФ; А. Худинцева, Н. Гончарова – юридичний статус суддів, шляхи підвищення ефективності Міжнародного суду ООН; В. Абдрашитова – теоретико-правові основи виконання рішень Європейського суду з прав людини; та ін.

Соціальні роль і значення суду, як і будь-якого іншого органу публічної влади у відкритому суспільстві, визначається через іманентні його природі функції. Правосуддя функціонально визначає соціальне призначення судів. Процес підготовки і розгляду конституційних, кримінальних, адміністративних, цивільних і господарських (арбітражних) справ, який завершується процедурами створення, публічного оголошення і технічною фіксацією (письмовою та електронною) рішення в таких справах є ключовою ланкою затвердження на практиці цінностей відкритого суспільства. Правовими гарантіями досягнення цієї мети на засадах добросовісності стає дотримання процедур, детально і однозначно визначених у процесуальному законі (кодексі) або іншому правовому акті еквівалентної закону правової сили.

Сходження від абстрактних уявлень про природу і зміст правосуддя до конкретних знань про нього, його складових частин передбачає визначення цілого ряду понять, які складають його основу, а саме: а) судова справа – це захист об'єктивних правових можливостей суб'єктів права, який здійснюється судом у формі провадження з урегулювання юридичного конфлікту або зі встановлення юридичного факту; б) судове провадження (litigation, trial) – це процедури розгляду і врегулювання судової справи (конфлікту, спору) в суворій відповідності з формою, яка визначена в конституційному, кримінальному, адміністративному, цивільному, господарському чи іншому процесуальному законі. Назва таких форми і процесуальних законів, які їх визначають, відрізняються в різних країнах. Наприклад, в Україні судове провадження в спорах з органами публічної влади регулюється нормами адміністративного права [3], в РФ – арбітражного права [4], в США таке судово провадження не виділяється в окрему категорію, воно поділяється на більш вузькі напрямки здійснення правосуддя, а саме: у сфері податкового права [5] та інше; в) юридичний конфлікт – це суперечка, предметом якої стали розбіжності в тлумаченні і/або застосуванні норм права, і яка не може бути вирішена без участі третьої сторони; г) судовий спір – це різновид юридичного конфлікту/спору, для врегулювання якого використовуються судові процедури, де суддя виступає в ролі посередника між сторонами конфлікту; д) юридична суперечка – це розбіжності між суб'єктами права щодо природи і змісту правовідносин, які не набули вкрай гострих форм і можуть бути врегульовані без залучення суду. При цьому мовний та/або правовий контекст, особливості національного світогляду зумовлюють різноманітність логічних (лексичних, семасіологічних та інших) співвідношень між цими вихідними поняттями змісту правосуддя.

Крім правосуддя, соціальна цінність суду визначається також належним виконанням функції судового контролю – правової оцінки правомірності поведінки суб'єктів права, яка здійснюється у сфері конституційного права з метою забезпечення однакового тлумачення і застосування норм конституції держави, дотримання конституційних процедур, а у сфері кримінального права та інших сферах обмеження прав людини суд контролює законність і обґрунтованість рішень і дій органів досудового розслідування, оперативно-розшукових

органів у частині санкціонування проведення дій, які тягнуть обмеження конституційних прав громадян. Суд також контролює виконання своїх рішень [6, с. 1331], наприклад, ухвал про витребування доказів, про примусову доставку в судові засідання сторони по справі. Зараз, як ніколи раніше, юристи та судді, суди і системи правосуддя повинні грати більш значну роль у визначенні меж і встановленні правил, необхідних для контролю нашої повсякденної взаємодії [7, с. 170]. Профілактична функція суду є опосередкованим результатом здійснення правосуддя і судового контролю, який виражається в попередженні скоєння нових правопорушень, вона тісно пов'язана з функцією правового виховання. Юридико-гносеологічний напрямок роботи суду проявляється в процесі здійснення правосуддя і судового контролю у формі професійного осмислення, інтерпретації природи і змісту норм права, а також перманентного вивчення судової практики та узагальнення її результатів. Ці напрямки діяльності є спільними для судів у всіх державах. Наприклад, вчені із США підкреслили, що в кожній державі судді виступають у ролі зберігачів національних правових традицій [8, с. 92], спільною основою яких для цивілізованих націй стають загальні правові принципи і загальнолюдські цінності. Саме на їх основі діє судова влада, отримуючи схвалення і довіру відкритого суспільства, сприяючи його розвитку. Інтерпретацію таких правових основ роботи суду в умовах відкритого суспільства уявляємо в ідеях наступних значень та смислів.

Доступність правосуддя та довіра до суду визнаються ключовими характеристиками, основоположними ідеями права, оцінка яких дозволяє зробити релевантний висновок про реальне втілення загальноправових принципів справедливості, рівноправності і законності як невід'ємних частин верховенства права, образно висловлюючись – «його трьох китах». Доступність правосуддя являє собою відсутність будь-яких перешкод на шляху до отримання професійних послуг судді, в необхідному обсязі і належної якості. Природно, що такі перешкоди, в першу чергу, повинні бути еліміновані на законодавчому та організаційному рівнях. Іншими словами, парламент і виконавча влада зобов'язані прийняти і реалізувати на практиці такі норми права, які дозволять, по-перше, вибрати сумлінних (порядних) і повноцінно високорозвинених громадян на посади суддів, а кожному належним чином захистити своє право в суді. Наприклад, якщо в законі передбачено високий, щодо доходів більшості громадян, розмір ставки судового збору, то незаможні громадяни не зможуть звертатися до суду за захистом своїх прав. Такий же ефект буде спостерігатися в тих випадках, коли закони не забезпечують елементарну правову грамотність більшості населення, яка дозволяє їм своєчасно дізнатися про факти порушення їхніх прав, можливості і способи судового захисту, їх ефективність та інше. У зв'язку із цим буде також виявлятися фіктивність (наївність) поширеної презумпції про те, що кожен знає свої права і норми законодавства в тій мірі, яка дозволяє людині отримувати вигоди з правової та судової системи.

Окреслені проблеми знижують позитивний потенціал правосуддя й інструментальний потенціал правової системи у відкритому суспільстві, тому що спочатку елімінують більшу частину населення із судових процесів, а також змушують людей або відмовлятися від реалізації своїх прав (свобод), або домагатися такої реалізації за допомогою корупції чи неправових соціальних регуляторів: норм моралі, релігії, політики. Відсутність законодавчих перешкод для судового захисту має доповнюватися організаційною пристосованістю судової системи до ефективного виконання свого соціального призначення в реальному житті. Серед основних елементів такої пристосованості ми виділяємо відповідні фінансування судів, кадрове та матеріально-технічне забезпечення. Наприклад, українські суди, особливо в районах областей, не мають добре обладнаних санітарно-технічних приміщень, належного опалення, освітлення, відчувають гостру нестачу поштових марок і канцелярських товарів, що, природно, автоматично знижує ефективність їх роботи з технічних причин. Крім цього, судді не взаємозамінні [8, с. 84], тому більш складну природу в політико-правовій системі відкритого суспільства мають процеси кадрового комплектування судів висококласними фахівцями, а також перманентного підтримання їх професіоналізму (підвищення кваліфікації та інше).

Говорячи про домогосподарства з низьким доходом, найчастіше наводяться дві причини нездатності отримати доступ до системи правосуддя для вирішення правових проблем: 1) відсутність віри в дієвість правосуддя; 2) завищені уявлення про витрати на підготовку і ведення справи в суді. Наприклад, згідно з результатами інтерв'ювання кількох тисяч громадян, проведеного Американською асоціацією адвокатів у рамках проекту всебічного Дослідження правових потреб, основним висновком став: «Наша система цивільної юстиції принципово не пов'язана з життями мільйонів американців». Тільки чверть бідних сімей Каліфорнії, що мають цивільно-правову проблему, отримують повну або часткову юридичну допомогу [9, с. 489]. У Канаді приблизно 65% населення не знають про те, які процесуальні права доступні; не знають, як поводитися з юридичними проблемами; боїться, думає, що нічого не зможе зробити, або думає, що це буде коштувати занадто багато грошей або займе дуже багато часу. Голова Верховного суду Канади недавно заявив, що «в Канаді немає адекватного доступу до правосуддя. ... Коли мова заходить про систему правосуддя, більшість канадців не мають доступу до достатніх ресурсів і не мають доступу до програм соціального захисту, створених урядом»; а колишній голова Верховного суду Онтаріо назвав таку ситуацію «кризою». У США 70-90% юридичних потреб громадян не задоволені [10, с. 5,6, 8]. Таким чином, навіть якщо складне відкрите суспільство вимагає складних законів, ми повинні старанно і постійно стежити за своєю поведінкою в рамках системи, в якій працюємо, щоб не допустити поширення корупції та забезпечити рівну справедливість по закону для всіх громадян [7, с. 170].

Здійснення антикорупційних трансформацій права і втілення загальноправових цінностей відкритого суспільства у функціях судової влади означає її ефективність і обумовлює довіру громадян. У науковій літературі підкреслюється, що судова функція ефективно виконується тільки в тому випадку, якщо громадськість має довіру до судової системи, в тому числі до доброчесності суддів, незалежності судових органів від інших гілок влади [2, с. 195] і будь-яких інших осіб. Незалежність суддів, особливо щодо виконавчої влади, забезпечується антикорупційною системою публічного права, системою органів самоврядування або недержавним бюро управління і дисципліни суддів [11, с. 49]. Повага до правосуддя та законів знижується в ситуаціях, коли окремі шари суспільства і/або більшість громадян вдаються до корупції для вирішення своїх проблем, не мають рівного доступу до правосуддя, оскільки вони не можуть отримати юридичну допомогу для вирішення спорів, які зачіпають самі основи життя (наприклад, охорону здоров'я, харчування та житло) [9, с. 489]. Довіра суду є переконанням суб'єктів права в тому, що суд є доброчесним і одним із найбільш ефективних способів їхнього захисту. Хоча на відміну від парламенту або виконавчої влади, суд не має грошових фондів, армії або поліції, щоб виконати свою волю. Навіть Верховний суд і Конституційний суд не мають таких ресурсів [12, с. 7]. Розуміючи це, громадяни засновують свою довіру до правосуддя на таких переконаннях: а) рішення суду буде справедливим, тобто воно буде відповідати всім загальним і процесуальним принципам права; б) рішення суду буде прийнято швидко; в) рішення суду буде виконано швидко; г) витрати на судовий процес і виконання рішення суду низькі, тобто отриманий результат повинен у разі перевищувати ці витрати; д) що вони, як і абсолютна більшість інших суб'єктів права, сприяють встановленню істини в судовому процесі і виконують справедливі судові рішення; е) судді доброчесні. У зв'язку із цим доцільно підкреслити, що суспільна довіра до судової системи багато в чому залежить від того, наскільки суди успішно здійснюють правосуддя. І навпаки, для успішного вирішення цього завдання суди потребують довіри громадськості. Це пояснюється тим, що суди не можуть діяти з ефективними повноваженнями (на відміну від грубої сили), якщо ті, з ким вони мають справу, не сприймають їх серйозно [1, с. 210], знають про їхню недоброчесність. Суспільна довіра до неупередженого здійснення судової влади втрачається, якщо суди, які здійснюють юрисдикцію, не сприйматимуться як незалежні від законодавчої або виконавчої влади. Суспільна довіра до здійснення правосуддя судами від імені держави не може бути збережено, якщо сторони в судах вважають, що судді цих судів отримують неправомірні

вигоди і/або співчувають інтересам їхньої держави або її виконавчої влади [1, с. 211]. Водночас довіра населення до суду підвищує довіру до інших гілок державної влади. Це інерція довіри пояснюється дією внутрішніх взаємозв'язків частин і цілого. У нашому випадку поліпшення якісного стану довіри судової влади робить відповідний позитивний вплив на довіру до парламенту і виконавчої влади. Наприклад, в Україні дуже низький відсоток виконання судових рішень у сфері цивільних і господарських правовідносин. У результаті цього в тих суперечках, де ймовірність виконання рішення суду дуже низька, підприємці вдаються до корупції для стимулювання виконавчої служби виконати рішення суду і/або звертаються з позовом до господарського суду не для того, щоб після винесення судового рішення на їхню користь отримати відшкодування боргу, а з метою використовувати це рішення для формального приведення в порядок бухгалтерської, податкової та фінансової звітності за цим боргом. Такі соціальні практики свідчать про вихолощуванні цінності правосуддя в свідомості громадян. В умовах одночасної відсутності довіри і наявності юридичних суперечок люди застосовують альтернативні способи і/або соціальні норми і/або залучають позасудові органи для їх вирішення. Конкурентами мирних способів, суду і права стають корупція, насильство, кримінальні структури і норми моралі відповідно.

За умови втілення в роботі суду ідей доступності правосуддя і довіри до суддів як частин верховенства права актуалізується принцип ефективності суду – індикатор його соціальної корисності і необхідності. Дотримання цього принципу судами визначається за критеріями своєчасності, кількості і якості наданих послуг. Відкладене правосуддя – це відмова в правосудді, це не пустий трюїзм. Як і з усіма подібними твердженнями, воно фундаментально обґрунтовано фактами. Завдання оперативного і одночасно якісного вирішення судових справ дуже складна. Її вирішенню сприяє збільшення кількості суддів та підвищення вимог до їх професіоналізму [8, с. 82]. Кожна країна намагається встановити оптимальні терміни для вирішення спорів у суді, включаючи процедури апеляційного та касаційного оскарження рішень судів попередніх інстанцій. При цьому більшості населення невідомі ні самі ці терміни, ні підстави, які існували для їх встановлення. У рамках теорії права важливо підкреслити, що будь-який термін у судових справах повинен бути науково обґрунтований і корелювати з усіма загальнолюдськими цінностями і конкретними історичними умовами здійснення правосуддя. Ці терміни повинні дозволяти людині (суспільству) реалізувати своє право саме в той момент життя, коли це для нього необхідно. Відповідність роботи судів антикорупційним нормам права та іншим цінностям відкритого суспільства вимагає також оптимізації витрат на них. Фінансові та інші витрати суспільства на забезпечення належної роботи судів дуже високі. Тому результати правосуддя повинні виправдовувати такі витрати. Жодне суспільство не може дозволити, щоб права на належне судовий розгляд викривлялося або втрачалось на практиці; ці права повинні дотримуватися незалежно від того, відійшли ми від змагальної традиції чи ні. При цьому не можна заперечувати, що належне виконання всіх процесуальних норм дороге й уповільнює роботу судової системи [13, с. 546]. У Великобританії нинішні урядові плани реформування ролі магістратів ясно передбачають підвищення «ефективності» судового процесу і значну економію судових витрат [14, с. 929].

Ця ефективність встановлюється в залежності від ступеня відповідності діянь суддів, заходів кореляції їх рішень принципам права (загальнолюдських цінностей). Елементарної шкалою для оцінки ефективності судової влади є п'ятибальна шкала, де існують бали «відмінно» (рівень відкритого суспільства), «добре» (рівень суспільства зі стійкою тенденцією до відкритості), «задовільно» (рівень транзитивного суспільства, яке в рівній мірі може як набути тенденцію до відкритості, так і стати закритим), «незадовільно» (рівень закритого суспільства), «нульовий або близький до нульового» (рівень суспільства, що зникає, витрати якого на суди не виправдані). Визначення відповідності судів цьому принципу вимагатиме використання методів порівняння, статистичного аналізу та інших.

За результатами соціологічного анкетування, встановлено, що ефективність публічної влади в Україні має такий вигляд.

оцінка	парламент	суди	Виконавчі органи державної влади	Місцева (муніципальна влада)
незадовільно	62%	31%	24,7%	18%
задовільно	31%	47%	48,7%	50%
добре	6%	19%	20,7%	27,4%
відмінно	1%	3%	5,9%	4,6%

Отже, конкретний зміст деталей кожної функції судової влади визначається в процесуальних законах. Їх практичне вираження наповнюється обставинами справ, які суд готує до розгляду, розглядає і за якими приймає рішення. Загальними критеріями оцінки ступеня ефективності судової влади в умовах антикорупційних трансформацій публічного права відкритого суспільства стали загальноправові цінності, які, крім верховенства права, справедливості, рівноправності і законності, виражаються також у правових принципах доступності, довіри до суддів, глобалізації, ефективності та інших. І якщо у сфері законотворчості ефективність парламенту зумовлює відкритість публічного права, то в питаннях правосуддя кореляція спостерігається між такою відкритістю та ефективною діяльністю доброчесних суддів. З одного боку, одним із наслідків такої кореляції є суспільна довіра до судової влади. З іншого боку, саме така довіра є умовою збереження верховенства права і, в кінцевому рахунку, сталості правопорядку і конституційної демократії в умовах перманентних покращень. Зрештою, судова влада ґрунтується на повазі, яке міститься в душі нації [12, с. 6, 7]. Тому справедливо згадати думку Е. Хендслі, яка вважає, що народ повинен обирати суддів; це найефективніший спосіб забезпечити довіру громадськості [2, с. 195]. У зв'язку із цим також треба звернути також увагу на значний, часом і визначальний, вплив засобів масової інформації (далі – ЗМІ). Довіра до судів вимагає, щоб ЗМІ допомагали пояснювати громадянам, як працюють суди, а не задовольнялися тим, що безсистемно повідомляли окремі факти про те, що роблять суди, а також те, що інші говорять про суддів. Їм слід аналізувати і роз'яснювати роль судів у системі державної влади, максимально сприяти більш глибокому розумінню необхідності прийняття того чи іншого рішення в демократичній державі [8, с. 92]. У рамках нашої теми підкреслюємо, що загальноправові зв'язки цього принципу із суміжними правовими явищами виявляються у визначенні його змісту і місця в ланцюзі основоположних ідей роботи судів в умовах антикорупційних трансформацій публічного права відкритого суспільства. Довіра суду стало підсумковим принципом, який є безпосереднім індикатором відповідності правосуддя та інших функцій суду цілям соціального розвитку, а також опосередковано свідчить про ефективність парламенту і органів виконавчої влади як на найвищому, так і на місцевому рівнях. Слід також врахувати, що вищеохарактеризовані правові цінності зазнають на собі вплив феномена глобалізації, основна характеристика якого починається в новітній доктрині теорії права (фінансового, конституційного, кримінального, адміністративного та інших галузей права) з обґрунтування ідеї глобалізації. Її основний характер розкривається як забезпечення (реалізація, охорона і захист) прав людини [15, с. 9-11, 18] у сфері судочинства шляхом створення і застосування в закритих (транзитивних) суспільствах таких правил, форм і методів, які допомогли б їм стати відкритими. Загальність таких стандартів, підходів, способів і механізмів судочинства, їх наступність зумовить чесну, справедливу захищеність прав людини і суспільства поза національними кордонами, повсюдно. Першим кроком до такої гармонізації і однаково успішного розвитку правосуддя стане фінансування публічною владою належного виконання програм (щорічних планів), спрямованих на досягнення судами відстаючих країн зазначених стандартів та ін. Відкритість публічного права також

вимагає забезпечення незалежності, неупередженості та сумлінності суддів, об'єктивності, всебічності, обґрунтованості їх рішень та ін. Суди, а також вихідні антикорупційні основи правових систем та їхніх подальших трансформацій у контексті глобалізації стануть предметом наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kenny J. S. Maintaining public confidence in the judiciary: a precarious equilibrium. *Monash University Law Review*. 1999. no. 2. Vol. 25. p. 209-224.
2. Handsley E. Public confidence in the judiciary. A redherring for the separation of judicial power. *Sydney law review*. 1998. Vol. 20. p. 183–215.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1330255552> HYPERLINK "http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1330255552590959"590959 (дата звернення 30/06/2018).
4. Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от 24.07.2002 г. № 95-ФЗ. URL: <http://docs.cntd.ru/document/arbitrazhnyj-processualnyj-kodeks-rf-apk-rf> (дата звернення 30/06/2018).
5. Parker H. E. G. United States tax court. *Women lawyers journal*. 1982. Vol. 68. Iss. 4. p. 130–132.
6. Oldfather C. M. Writing, cognition, and the nature of the judicial function. *The Georgetown law journal*. 2008. Vol. 96. p.1283–1345.
7. Birch A. Equal Justice and the ALJ. *Journal of the National Association of Administrative Law Judiciary*. 1996. Vol. 16. Iss. 2. p. 169–173.
8. Miller A. S. Public confidence in the judiciary: some notes and reflections. *Law and contemporary problems*. 1970. Vol. 35. Iss. 1. p. 69–93.
9. Lash K. A. Equal Access to Civil Justice: Pursuing Solutions Beyond the Legal Profession. *Yale Law & Policy Review*. 1998. Vol. 17. Iss. 1. p. 489–501.
10. Farrow T. C. W. Equal Access to Civil Justice: Pursuing Solutions Beyond the Legal Profession. *Osgoode Legal Studies Research Paper Series*. 2014. no. 51. Vol. 10. Iss. 12. p. 1–36.
11. Cura A. A. V. *Curso de organização judiciaria. – 2.a edição revista e actualizada*. Coimbra: Coimbra Editora, 2014. 308 p.
12. Ngcobo S. S. Sustaining public confidence in the judiciary an essential condition for realising the judicial role. *The south african law journal*. 2011. Vol. 128. part 1. p. 5–17.
13. McEwan J. From adversarialism to managerialism: criminal justice in transition. *Legal Studies*. 2011. Vol. 31. no. 4. p. 519–546.
14. Donoghue J. C. Reforming the Role of Magistrates: Implications for Summary Justice in England and Wales. *The Modern Law Review*. 2014. Vol. 77. p. 928–963.
15. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; заг. ред. О.М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с.

REFERENCES

1. Kenny, J. S. (1999), "Maintaining public confidence in the judiciary: a precarious equilibrium", *Monash University Law Review*, Vol. 25., # 2, p. 209-224.
2. Handsley, E. (1998), "Public confidence in the judiciary. A redherring for the separation of judicial power", *Sydney law review*, vol. 20, pp. 183-215.

3. “Code of Administrative Procedure of Ukraine 06.07.2005, № 2747-IV”, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1330255552590959> (access June 30, 2018).
4. “Arbitration Procedural Code of the Russian Federation 24.07.2002, № 95-Ф3”, available at : <http://docs.cntd.ru/document/arbitrazhnyj-processualnyj-kodeks-rf-apk-rf> (access June 30, 2018).
5. Parker, H. E. G. (1982), “United States tax court”, *Women lawyers journa*, Vol. 68, Iss. 4, p. 130-132.
6. Oldfather, C. M. (2008), “Writing, cognition, and the nature of the judicial function”, *The Georgetown law journal*, Vol. 96, p.1283-1345.
7. Birch, A. (1996), “Equal Justice and the ALJ”, *Journal of the National Association of Administrative Law Judiciary*, Vol. 16, Iss. 2, p. 169–173.
8. Miller, A. S. (1970), “Public confidence in the judiciary: some notes and reflections”, *Law and contemporary problems*, Vol. 35, Iss. 1, p. 69-93.
9. Lash, K. A. (1998), “Equal Access to Civil Justice: Pursuing Solutions Beyond the Legal Profession”, *Yale Law & Policy Review*, Vol. 17, Iss. 1, p. 489–501.
10. Farrow, T. C. W. (2014), “What is Access to Justice?”, *Osgoode Legal Studies Research Paper Series*, Vol. 10, # 51, Iss. 12, p. 1–36.
11. Cura, A. A. V. (2014), *Curso de organização judiciaria, 2.a edição revista e actualizada*, Coimbra, Coimbra Editora, 308 p.
12. Ngcobo, S. S. (2011), “Sustaining public confidence in the judiciary an essential condition for realising the judicial role”, *The South African Law Journal*, vol. 128, Iss. 1, pp. 5-17
13. McEwan, J. (2011), “From adversarialism to managerialism: criminal justice in transition”, *Legal Studies*,. Vol. 31, # 4, p. 519–546.
14. Donoghue, J. C. (2014), “Reforming the Role of Magistrates: Implications for Summary Justice in England and Wales”, *The Modern Law Review*, Vol. 77, p. 928–963.
15. (2015), *Administratyvne sudochynstvo Ukrainy: teoriia ta praktyka: monohrafiia* [Administrative Justice of Ukraine: Theory and Practice: Monograph], Ed. O. M. Nechitaylo, VAITE, Kyiv, Ukraine.